

PRZEWODNIK

KOZIENICE

Ziemia kozienicka

Położona jest w południowej części woj. mazowieckiego, w międzyrzeczu Wisły i jej dopływem - Radomką. Największą śródlęsną rzeką tego terenu jest wpadająca do Wisły malownicza Zagożdżonka, płynąca przez Pionki i Kozienice.

Jest to ziemia słynąca z piękna krajobrazu, licznych zabytków i bogatej historii.

Przyrodę chroni powołany w 1983 r. Kozienicki Park Krajobrazowy. Jest to jeden z najbogatszych przyrodniczo i największych kompleksów leśnych w centralnej Polsce. W ramach systemu NATURA 2000 KPK jest obszarem uznanym za obszar specjalnej ochrony przestrzeni życiowej ptaków w ograniczeniu do gatunków wymienionych w załączniku 1 Dyrektywy Ptasiej UE. Planuje się także utworzenie parku krajobrazowego Doliny Środkowej Wisły ze względu na konieczność ochrony nadzwyczajnych walorów krajobrazowych ostatniej już, jeszcze nie uregulowanej wielkiej rzeki europejskiej o naturalnym charakterze.

Najcenniejsze fragmenty zbiorowisk leśnych chronione są w 15 rezerwach leśnych. Najstarszym jest rez. „Zagożdżon”, a w nim rośnie najwspanialszy okaz dęba szypułkowego (dziś pomnik przyrody). Największy obiekt to rezerwat krajobrazowy „Krępiec”.

Rezerваты chronią dobrze zachowane drzewostany puszczańskie, charakteryzujące się bogatym i dużym stopniem naturalności.

Ziemia kozienicka to także burzliwa historia. Pod koniec XIV w. dzisiejsza Puszcza Kozienicka niemal od początku państwowości polskiej należała do dóbr królewskich. Pierwsze osady puszczańskie np. Świerże powstały przed końcem X wieku. W 1347 r. Kazimierz Wielki wydał statuty wiślickie, zachęcające do osiedlania się w Puszczy, w której rozwijała się gospodarka łowiecka i bartnictwo. Władysław Jagiełło - wielki książę litewski i król polski, który przemierzał traktem drogę z Krakowa na Litwę wybudował w XIV/XV w. dwory myśliwskie w Kozienicach i Jedlni.

W późniejszych wiekach na przestrzeni dziejów przez ziemię kozienicką przeszły liczne wojska wielu narodowości, pozostawiając po sobie zniszczenia i zgliszcza. Krótki rozkwit przeżyły Kozienice za czasów panowania króla Stanisława Poniatowskiego. Niestety powstanie kościuszkowskie i walka z Rosjanami zahamowało rozwój miasteczka oraz okolicznych wsi.

W 1809 r. gen. Józef Zajączek zwyciężył pod Kozienicami wojska austriackie, natomiast w 1831 r. ppłk. Teodor Kalinowski poniósł klęskę walcząc z Rosjanami pod Gniewoszowem.

W czasie powstania styczniowego w latach 1863-64 walczyły na tych terenach oddziały powstańcze Dionizego Czachowskiego i Władysława Kononowicza, a chłopscy kosynierzy toczyli ciężkie walki m.in. pod Świerżami. Również I wojna światowa pozostawiła ziemi kozienickiej wiele żołnierskich grobów. Na cmentarzach wojennych spoczywają żołnierze trzech armii i I Brygady Legionów Polskich.

Dzień 1 XI 1939 r. był początkiem działań partyzanckich. Pierwszą potyczkę z Niemcami stoczył oddział „Hubala” w Woli Chodkowskiej. Później swoją działalność konspiracyjną rozwinęły oddziały BCh, AK, które uczestniczyły w akcjach zbrojnych.

W 1944 roku rozegrała się sławna bitwa pod Studziankami. 1 Brygada Pancerna im. Bohaterów Westerplatte stoczyła zacięte boje z niemiecką Dywizją Pancerną SS „Herman Göring”.

Po wojnie nastąpił gospodarczy i kulturalny rozwój regionu. Dla popularyzacji ziemi kozienickiej duże znaczenie ma Muzeum Regionalne w Kozienicach, powstało Towarzystwo Ziemi Kozienickiej, a lokalni twórcy ludowi przez swoją sztukę promują cały region.

Bogata historia Kozienic

Dzieje miejscowości otwiera XI-XII w. - w dawnej Puszczy Radomskiej nad Wisłą, której pozostałość stanowi dziś Puszcza Kozienicka, istniały już początki osadnictwa. Pierwsza pisana wzmianka o Kozienicach pochodzi z 1206 r. i związana jest z nadaniem m.in. Kozienic klasztorowi norbertanek z Płocka. Od 1429 r. własność królewska, kiedy to Władysław Jagiełło wykupił z rąk zakonnych dobra kozienickie. Miejscowość nabrała znaczenia za Jagiellonów, którzy mieli tu dwór myśliwski, urządzali polowania i zjazdy. Największym osiągnięciem inżynierii wodnej średniowiecznej Europy było wybudowanie na przełomie 1409/10 r. mostu (jak mówiono spoczywającego na łodziach, nigdy przedtem nie oglądany) złożonego z 200 szkut, który spławiono pod Czerwińsk, co umożliwiło przeprawę wojsk koronnych na drugi brzeg Wisły. Wraz z wojskami litewskimi rozgromiły Krzyżaków pod Grunwaldem. W 1467 r. w Kozienicach przyszedł na świat przyszły władca Polski, Zygmunt zwany przez potomnych Starym. Na terenie Puszczy wielokrotnie przebywała też królowa Bona.

W XVI w. Zygmunt August (syn Zygmunta Starego i Bony) postanowił oczyścić tereny położone blisko dworu, aby rozbudować miasto. W 1549 r. wydał przywilej na założenie miasta Kozienice.

W czasie „potopu szwedzkiego” (lata 1655-60) najpierw Szwedzi, a potem ich sojusznicy -

siedmiogrodzianie pod wodzą księcia Jerzego II Rakoczego złupili i spalili miasto. Ponowne zniszczenia uczynili Szwedzi w 1704 r., a potem padło ono łupem pożaru (1782)

Odbudowę królewskich Kozienic podjął król Stanisław August Poniatowski wg planu Jana Kantego Fontany. Zabudowa miasta miała oprzeć się o oś: pałac-park-kościół-rynek. Układ zaprojektowanych przez niego ulic uznany jest jako zabytek architektoniczny. Ten urbanistyczny układ miasta jest widoczny do dziś.

Wybudowano także manufakturę królewską (tzw. hamernię), w której uruchomiono produkcję karabinów (ok. 500 szt. rocznie) oraz walcownię miedzi.

Po powstaniu kościuszkowskim (1794) zniszczył ją gen. Aproskin, topiąc w Wiśle kilkaset sztuk niewykończonych broni. Drewniany budynek hamerni, która działała jeszcze w okresie międzywojennym istnieje do dziś.

Na przełomie XVIII i XIX w. żył w mieście słynny cadyk Jisroel ben Szabbadaj Habstein.

Po powstaniu listopadowym (1830-31) nastąpiło szereg zmian administracyjnych ustanowionych przez zaborcę celem zwiększenia nacisku na Polakach. Znaczną część majątków rządowych nadano kilkunastu oficerom rosyjskim.

Największą ekonomię kozienicką zwaną majoratem przekazano gen. Iwanowi Dehnowi - naczelnikowi inżynierów armii rosyjskiej (1835). Po odzyskaniu niepodległości w 1918 r. majorat przeszedł na własność państwa. W czasie I wojny światowej powiat kozienicki stał się zapleczem armii austriackiej i niemieckiej w dwóch bitwach o twierdzę Dęblin. II wojna światowa to okres walk partyzanckich, założenie, a następnie likwidacja getta żydowskiego.

Po II wojnie światowej miasto odrodziło się na nowo. Największą inwestycją była budowa Elektrowni „Kozienice” w Świerżach Górnych. W mieście oprócz np. obiektów sportowych i aktywnie działających placówek kulturalnych, mieści się także Państwowa Stadnina Koni zajmująca się hodowlą i sprzedażą koni pełnej krwi angielskiej.

Miasto zabytków

Z historią Kozienic zapoznają ciekawe zabytki, z których do najbardziej godnych uwagi należą m.in.: **kolumna** upamiętniająca fakt narodzin w Kozienicach króla Zygmunta I Starego. Pomnik wzniesiony w XVI w., odbudowany w 1702 r. przez Hieronima Lubomirskiego.

Największym magnesem przyciągających turystów jest zespół pałacowo-parkowy.

Pałac zbudowany został w XVIII w. dla króla Stanisława Augusta Poniatowskiego, ale swój ostateczny wygląd zawdzięcza rodzinie gen. Iwana Dehna - XIX w. Olga von Larska przebudowała pałac w stylu renesansu francuskiego, którego elementy dekoracyjne można podziwiać dziś w jedynej ocalałej oficynie (obecnie Muzeum Regionalne).

W 1939 r. pałac został podpalony przez Niemców, a na jego miejscu wybudowano po wojnie nowy gmach, do którego prowadzi długa aleja poprzedzona bramą wjazdową i dawnymi kolumnami oświetleniowymi. Na dziedzińcu znajduje się basen w kształcie barokowego czteroliścia. Cokoły pod rzeźby myśliwskie pochodzą z końca XVIII w.

Park zaprojektował i realizował (1786-91) Jan Kanty Fontana. Park ma charakter krajobrazowy i położony jest na stoku opadającym ku rzece Zagożdżonca, z zachowanym układem alejek. Stoją w nim dekoracyjne kamienne wazony z XIX w. W parku na cmentarzyku zachowane są jeszcze grobowce rodziny gen. Dehna.

W mieście przy ul. Radomskiej przetrwały **kramy** wzniesione w 1820 r. jako długi i wąski parterowy budynek murowany, z podcieniami na drewnianych słupach - jeden z nielicznych tego typu w Polsce. Przy ul. Hamernickiej zachował się drewniany budynek - tzw. „**hamernia**”, założony jeszcze przez Stanisława Augusta Poniatowskiego ok. 1785 r.

Specjaliści sprowadzeni z Niderlandii i Saksonii wyrabiali w rusznikarni gwintowane karabiny, a obok produkcji broni czynna była walcownia miedzi.

W kościele parafialnym pw. Św. Krzyża wzniesionym w latach 1868-69 zachowały się rokokowe ołtarze oraz obrazy z XVII-XIX wieku. Obraz „Święta Rodzina” namalował Wojciech Gerson (1888 r.). W kościele znajduje się dzwon datowany na 1564 rok.

Na turystycznym szlaku

Kozienice są dogodną bazą wypadową, z której wyruszyć można do wielu atrakcyjnych miejsc ziemi kozienickiej. Pobliska Puszcza Kozienicka i teren na wsch. od Kozienic po Wisłę to miejsce krzyżowania się wielu ścieżek i szlaków turystycznych.

W samym mieście do spacerów zachęca piękny park. Nie brakuje także miejsc dla czynnego wypoczynku - Kozienickie Centrum Kultury i Sportu dysponuje krytą pływalnią, kortami tenisowymi, stadionem z halą sportową, z Ośrodkiem Wypoczynku Świątecznego położonym w sosnowym lesie nad Jez. Kozienickim.

WAŻNIEJSZE ADRESY I TELEFONY

Urząd Miejski w Kozienicach

ul. Parkowa 5

tel. 048 611 71 00

fax. 048 614 20 48

Starostwo Powiatowe w Kozienicach

ul. Jana Kochanowskiego 28

tel. 048 611 73 00

fax. 048 611 73 06

Baza noclegowa

Ośrodek Wypoczynku Świątecznego

ul. Boh. Studzianek 30

tel. 048 614 60 91

Hotel „Energetyk”

ul. Warszawska 20

tel. 048 614 32 11 lub 048 614 32 12

Wotel „Leśny”

Świerże Górne k. Elektrowni

tel. 048 614 10 64, 0607 653 153

Czciśława Makulska

ul. Dojazdowa 6, Kozienice

tel. 0697 148 619 lub 0507 108 143

Barbara Wieczerek

ul. Gruszczyńskiej 24A, Kozienice

tel. 048 614 68 08, 0697 609 679

Jarosław Płatos

ul. Bohaterów Getta 10, Kozienice

tel. 048 614 27 01

Alicja Trocińska

Ruda 11

tel. 048 614 96 16

Edmund Kordas

Ruda 6

tel. 048 611 03 60

Jadwiga Kacperek

Opatkowice 35

tel. 048 614 68 31

Baza gastronomiczna

Bar „Pod sosną”

ul. Boh. Studzianek 30

tel. 048 614 66 23

Mini-Bar

ul. Warszawska 51

tel. 048 614 89 00

Mors

ul. Legionów 4

tel. 048 611 72 22

Zapiecek

ul. Warszawska 29

Retro

ul. Warszawska 29 lok. 2

tel. 048 614 95 95

Pizza Planet

ul. Warszawska 29/7

tel. 0601 38 02 76

Paradise

ul. Sosnowa

tel. 048 614 30 01

XXL Burger

ul. Warszawska 29/14

tel. 048 614 93 54

Restauracja „Jowita”

ul. Warszawska 20

tel. 048 614 23 13

Brawo

ul. Bat. Chłopskich

tel. 048 614 21 31

Kaskada

ul. Hamernicka 22

tel. 048 614 56 97

YOKO

ul. Boh. Studzianek 30

tel. 048 614 41 06

Restauracja Taboo Mexicana

ul. Głowaczowska

tel. 048 614 63 24

Obsługa turystyczna

Centrum podróży

ul. Warszawska 9

tel. 048 614 91 10

fax. 048 382 04 36

Biuro Obsługi Ruchu Turystycznego

PTTK

ul. Aleja 1 Maja 5

tel. 048 614 26 94

tel/fax. 048 614 31 89

Agencja turystyczna

ul. Konstytucji 3 Maja 47

tel/fax. 048 614 23 40

Informacja Turystyczna

ul. Piękna

tel./fax 048 614 36 99

IT - Dom Kultury

Al. 1 Maja 8

tel. 048 61 07 50

IT - Kryta pływalnia „Delfin”

ul. Legionów 4

tel. 048 611 72 03

WAŻNIEJSZE ADRESY I TELEFONY

Urząd Miejski w Kozienicach

ul. Parkowa 5

tel. 048 611 71 00

fax. 048 614 20 48

Starostwo Powiatowe w Kozienicach

ul. Jana Kochanowskiego 28

tel. 048 611 73 00

fax. 048 611 73 06

Baza noclegowa

Ośrodek Wypoczynku Świątecznego

ul. Boh. Studzianek 30

tel. 048 614 60 91

Hotel „Energetyk”

ul. Warszawska 20

tel. 048 614 32 11 lub 048 614 32 12

Wotel „Leśny”

Świerże Górne k. Elektrowni

tel. 048 614 10 64, 0607 653 153

Czcisława Makulska

ul. Dojazdowa 6, Kozienice

tel. 0697 148 619 lub 0507 108 143

Barbara Wieczerzak

ul. Gruszczyńskiej 24A, Kozienice

tel. 048 614 68 08, 0697 609 679

Jarosław Płatos

ul. Bohaterów Getta 10, Kozienice

tel. 048 614 27 01

Alicja Trocińska

Ruda 11

tel. 048 614 96 16

Edmund Kordas

Ruda 6

tel. 048 611 03 60

Jadwiga Kacperek

Opatkowice 35

tel. 048 614 68 31

Baza gastronomiczna

Bar „Pod sosną”

ul. Boh. Studzianek 30

tel. 048 614 66 23

Mini-Bar

ul. Warszawska 51

tel. 048 614 89 00

Mors

ul. Legionów 4

tel. 048 611 72 22

Zapiecek

ul. Warszawska 29

Retro

ul. Warszawska 29 lok. 2

tel. 048 614 95 95

Pizza Planet

ul. Warszawska 29/7

tel. 0601 38 02 76

Paradise

ul. Sosnowa

tel. 048 614 30 01

XXL Burger

ul. Warszawska 29/14

tel. 048 614 93 54

Restauracja „Jowita”

ul. Warszawska 20

tel. 048 614 23 13

Brawo

ul. Bat. Chłopskich

tel. 048 614 21 31

Kaskada

ul. Hamernicka 22

tel. 048 614 56 97

YOKO

ul. Boh. Studzianek 30

tel. 048 614 41 06

Restauracja Taboo Mexicana

ul. Głowaczowska

tel. 048 614 63 24

Obsługa turystyczna

Centrum podróży

ul. Warszawska 9

tel. 048 614 91 10

fax. 048 382 04 36

Biuro Obsługi Ruchu Turystycznego

PTTK

ul. Aleja 1 Maja 5

tel. 048 614 26 94

tel/fax. 048 614 31 89

Agencja turystyczna

ul. Konstytucji 3 Maja 47

tel/fax. 048 614 23 40

Informacja Turystyczna

ul. Piękna

tel./fax 048 614 36 99

IT - Dom Kultury

Al. 1 Maja 8

tel. 048 61 07 50

IT - Kryta pływalnia „Delfin”

ul. Legionów 4

tel. 048 611 72 03

